

Den här artikeln är del av rapporten "I skuggan av makten", framtagen av Svenska Läkare mot Kärnvapen och Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF.

ATOMVÅPENFORBUDET ER I SAMSVAR MED LIBERALE PRINSIPPER

■ Abid Raja

- Norsk stortingspolitiker for Venstre (socialliberaler) sedan 2013
- Utenriks- og forsvarskomiteen
- Jurist

I dag er det allment akseptert at atomvåpen har uakseptable humanitære konsekvenser, og alle er enige om at målet er en verden fri for atomvåpen. Venstre mener at et forbud mot atomvåpen er et viktig skritt på veien dit. Så lenge atomvåpen anses som legitime stridsmidler, vil ikke presset på å kvitte seg med dem bli tilstrekkelig stort.

Venstre bygger sin ideologi på den sosiale liberalismen. Sentralt i denne ideologien er tanken om at dagens generasjon ikke har rett til å frarøve våre barn og barnebarn den friheten og ressursene vi i dag kan nyte godt av. Selv en regional krig der atomvåpen blir brukt vil kunne true livsgrunnlaget på kloden gjennom de katastrofale ødeleggelsene det vil medføre. Derfor er forbudet mot atomvåpen helt i tråd med Venstres grunnleggende ideologiske prinsipper.

Da atomvåpenforbudet ble vedtatt i FN 7. juli 2017, ble et viktig hull i folkeretten dekket. Andre inhumane våpen som særlig rammer sivile, som landminer, klasevåpen, kjemiske og biologiske våpen, er forbudt for lengst. Atomvåpen har lenge vært det eneste masseødeleggelsesvåpenet som ikke er underlagt et internasjonalt forbud. Når et stort flertall av FNs medlemsland nå har vedtatt en traktat som forbyr atomvåpen, er det sendt et kraftfullt signal om at også atomvåpen anses som uakseptable og illegitime.

Ingen statsleder ville finne på å skryte av at de har kjemiske eller biologiske våpen. Slike våpen er forbundet med stigma. Atomvåpen har imidlertid blitt behandlet som et unntak, og har lenge blitt ansett som et tegn på makt og et statussymbol for flere land. Hensikten med et forbud er å utvikle en norm som gjør det belastende å tilegne seg atomvåpen og true med å bruke dem i et forkjøpsangrep. Ingen har illusjoner om at dette betyr at atomvåpen vil forsvinne så snart forbudet trer i kraft. Derimot mener vi at den vil bidra til å skape en ny normativ standard, og at stadig flere stater vil støtte opp om et slik forbud. Det igjen vil øke presset for nedrustning.

Norge hadde en sentral rolle i oppstarten av det humanitære initiativet på atomvåpenområdet, og prosessen som ledet fram til at atomvåpenforbudet ble vedtatt. Kunnskapen om atomvåpens reelle konsekvenser og den store sikkerhetstrusselen de innebærer, gjorde at stadig flere innså at et forbud var nødvendig. Likevel valgte Norge å stå utenfor forbudsforhandlingene, og vi har så langt ikke underskrevet forbudstraktaten. Venstre mener Norge bør underskrive og ratifisere denne traktaten.

Norge har – i likhet med Sverige – en lang tradisjon for internasjonalt arbeid for fred og nedrustning. Vi har over tid bygd oss opp en kompetanse på internasjonale initiativer som det er viktig å forvalte. Støtte

til atomvåpenforbudet er en naturlig fortsettelse av dette engasjementet. Ved å ratifisere atomvåpenforbudet, vil Norge styrke sin posisjon til å påvirke andre land i å fremme atomnedrustning og ikkespredning.

Venstre definerer NATO som en av grunnpilarene i norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Derfor har vi alltid argumentert for at norsk tiltredelse i Atomvåpenforbudet ikke må gå på tvers av våre internasjonale forpliktelser innad i Alliansen. Vi mener dette er mulig å få til gjennom politisk lederskap og dialog med andre NATO-land. Å undertegne atomvåpenforbudet vil ikke si at Norge trekker seg fra Alliansens strategiske rammeverk. Å støtte et forbud som skaper ny dynamikk og fart i nedrustningsarbeidet, og som øker presset på balansert og gjensidig nedrustning, handler nettopp om å legge forholdene til rette for en atomvåpenfri verden.

Venstre mener at en norsk beslutning om å tiltre atomvåpenforbudspakten og NATO-medlemskap er fullt ut forenelig. Dette til tross for at Norge ville være det første NATO-landet som ville følge forbudssporet. Vi vil understreke at det i dag ikke er NATO-alliansens defensive atomvåpenpolitikk som utgjør en trussel for bruk av atomvåpen i dagens ustabile verden. Faren for atomopprustning utover de opprinnelige atomvåpenmaktene, samt trusselen fra ikke-statlige aktører med atomvåpen utgjør en reell trussel mot verdensfreden. At Norge støtter et atomvåpenforbud vil som sådan støtte opp under ikkespredningsarbeidet, et uttalt mål også for forsvarsalliansen NATO.

Ikkespredningsavtalen har lenge vært det sentrale rammeverket for nedrustning. Avtalen forplikter atomvåpenstater til å ruste ned og avskaffe atomvåpen, og har vært det mest konkrete bidraget til nedrustning siden den først ble ratifisert. Samtidig er det mye som fortsatt gjenstår, og vi mener at atomvåpenforbudet er et viktig, nytt instrument. Atomvåpenforbudet skaper ny dynamikk i diskusjonene om å ruste ned og avvikle atomvåpen. Forbudstraktaten er altså en oppfølging av ikkespredningsavtalen, som utfyller og forsterker den. FNs generalsekretær Antonio Guterres har framhevet atomvåpenforbudets betydning

og understreket at forbudet er fullt kompatibelt med ikkespredningsavtalen.

I en tid hvor atomvåpenstater moderniserer og oppgraderer sine våpenarsenaler og truer med atomkrig, er det særlig viktig at vi bidrar til å holde fokus på nedrustning. Klar støtte til forbudet bidrar til å stigmatisere atomvåpen og forsterke presset på atomvåpenstatene til å forsterke innsatsen for gjensidig og balansert nedrustning.